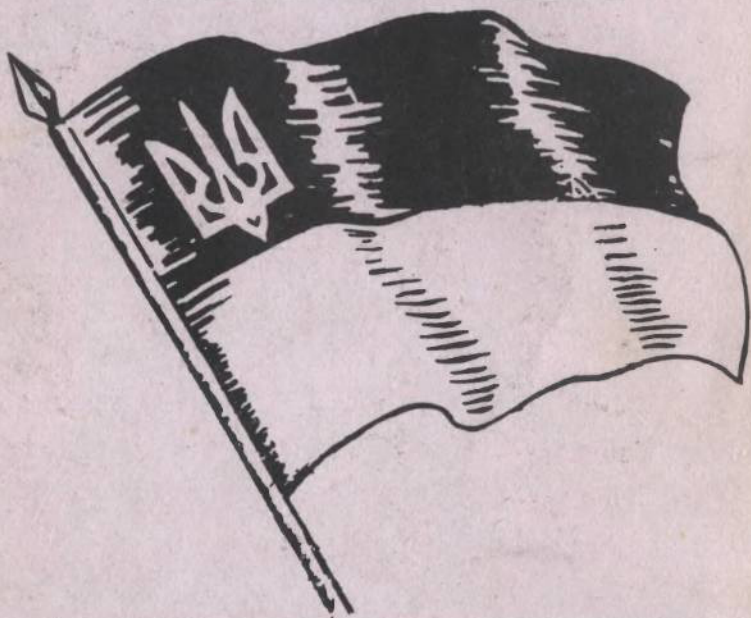

НАША БОРОТЬБА

Журнал громадської і політичної думки

Ч. 19. Червень, 1991.

NASHA BOROTBA

No. 19. June, 1991.

**Видає Об'єднання Прихильників Державного
Центру УНР в США і Союз Українських Ветера-
нів Армії УНР і Українського Резистансу.**

Міннеаполіс, Міннесота С Ш А.

Редагує А. Семенюк

ПЕРЕДПЛАТА 6. ам. дол. річно (чотири примірники).

Вартість одного примірника 1. 50 ам. дол.

Наш журнал є трибуною для висловлення різних поглядів нашого членства та симпатиків. Статті підписані авторами, їхніми ініціалами, чи псевдонімами не завжди висловлюють погляди редакції чи видавництва. Тому редакція і видавництво за такі статті не беруть на себе відповідальності.

Редакція також застерігає собі право у випадках потреби виправляти та скорочувати надіслані матеріяли.

А Д Р Е С И:

Р е д а к ц і я:

**NASHA BOROTBA
600-8th Street S.E.
Minneapolis, MN 55414
USA**

А д м і н і с т р а ц і я:

**NASHA BOROTBA
1951 Pleasant St. N.
St. Paul, MN 55113
USA**

Симон В. Петлюра

1926 - 1991.

емоції, з якими ми під його проводот на смерть ішли. Повірте, як прийшла звістка про смерть Отамана, то я, доросла людина, три дні плакав, як мала дитина' ...

Але ось що говорить про нього військовий фахівець генерального штабу, ген.-хорунжий Володимир Сальський, який кількакратно був військовим міністром УНР:

'... С. Петлюра в боях виявив надзвичайну особисту відвагу і твердість в командуванні. Часами в тяжких випадках він бився сам як простий вояк. Автор особисто сам бачив С.Петлюру з багнетом в руках в числі перших, що ввірвались в Арсенал, який вперто боронили большевики. З цього часу починається велика популярність С. Петлюри між військовиками, ...'

'...Хоч він не був військовим фахівцем, але він посідав саме головне, що потрібно вождеві. Він знав серце і душу вояка, він глибоко розумів ті психологічні моменти, з яких складаються підвалини і джерело енергії людської маси.

Криштално чистий з боку морального, він фанатично був відданий ідеї української державности і в очах військ він був втіленням цієї ідеї. Він був фокусом, в якому концентрувалися найсвятіші почуття українського вояка, як фокус дзеркала, відбиваючи яскравим промінням любови до Батьківщини ці сконцентровані в ньому почуття. Він ще більше підносив почуття вояцтва до височини самопожертви і завзяття і скеровував енергію маси на надлюдські подвиги. Він тримав в своїх міцних і чистих руках серце і душу армії, як рівно ж можна сказати, що він сам був серцем і душею армії.

У військових питаннях організаційно-технічного характеру він покладався на своїх ближчих співробітників-військових фахівців, вносячи завжди коректи, яких вимагали дух і обставини. Революціонер по натурі, він може часами і переходив в революційному запалі ті межі, що ставить воєнна наука. Але в більшості він так глибоко розумів істоту часу, що його зауваження були слухними й незаперечними. Його військові співробітники училися розуміти істоту двигаючих духових імпульсів армії і творили національну армію, здібну до великих подвигів.

Головному Отаманові прийшлося виконати незвичайне завдання: творити наново армію підчас боротьби в обставинах революційного хаосу і безладдя, спричиненого стихійною демобілізацією російського фронту. По всій території України, як гриби після дощу, повстало значне число ватаг, які часами трудно було приборкати, ...'

Вісті з Державного Центру XXXXXXXXX У Н Р XXXXXXXXXXXX

ПРЕЗИДЕНТ УНР В ЕКЗИЛІ ВІДВІДАВ УКРАЇНСЬКІ ОСЕРЕДКИ В ЕВРОПІ

Філадельфія (УІВ). На запрошення Ради Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, Президент УНР в екзилі взяв участь у святкових відзначеннях, Головного Отамана С. Петлюри у 65-ті роковини його смерті. Вони відбулися 25-26 травня 1991 р. з участю громадянства з Франції, Німеччини і Англії і були гідним вшануванням С. Петлюри.

Президент був на окремих нарадах з членами Представництва ДЦ УНР у Франції і представниками Ради Бібліотеки ім. С. Петлюри. На них виявились ті можливості, які існують у Франції для проведення посиленої дії Представництва в державних і політичних колах Франції. Намічено ряд конкретних заходів, які будуть реалізовані в короткому часі.

Від 30-го травня до 3-го червня Президент перебував в Німеччині. Складна ситуація, в якій доводиться проводити заходи ДЦ УНР у Німеччині, зумовлена перш за все взаєминами, які заіснували в останньому часі між Німеччиною і ССРСР. Це було предметом розмов з членами Представництва ДЦ УНР в Німеччині на чолі з Ю. Семенком 1-го червня ц.р.

Мав Президент також зустрічі з провідними діячами українського життя в Мюнхені: кол. Віцепрезидентом УНР проф. Ю. Бойком, кол. головою Представництва і членом Уряду А. Мельником, головою Проводу ОУН з Д. Ребет, президентом АБН Славою Стецько та іншими.

На запрошення Об'єднання Українців у Чехії Президент прибув до Праги 4-го червня ц.р. Цей переважливий осередок українського політичного життя в минулому відроджується по довгих роках комуністичного режиму. Як виявилось, в Празі знаходяться прецінні документи і матеріали, які відзеркалюють живу дію в тому осередку українських політичних, наукових і громадських установ між Першою і Другою світовими війнами. Деякі з тих документів мають окрему вагу для ДЦ УНР, бо як відомо, за час Другої світової війни багато архівів ДЦ були знищені. Потрібно зробити конкретні заходи, щоб мати доступ до тих архівних документів.

Об'єднання Українців Чехії, на чолі з д-ром Б. Зелін-

ським, влаштувало 9 червня святкове відзначення О. Олеса і його сина О. Ольжича. з тієї нагоди відбулося святкове зібрання в їх честь та посвячення меморіальної таблиці на могилі О. Олеса.

Відбулась також зустріч з членством Об'єднання Українців, на якій Президент виголосив доповідь про дію ДЦ УНР у світлі сучасних подій в Україні і світі.

Підчас перебування в Європі Президент мав зустріч з представниками української преси і дав два інтерв'ю до радіо "Свобода", які передані в Україну.

ПЕРЕБУВАННЯ КЕРМАНИЧА РЕСОРТУ ЗОВНІШНІХ СПРАВ В. ЖИЛИ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Філадельфія (УІБ). У справі зорганізованя Представництва ДЦ УНР у Німеччині проф. В. Жила вів переговори з проф. Вінтоняком та інж. Біликом (вони працювали для ДЦ УНР індивідуально, в основному висилаючи книжки в Україну). Дня 26 квітня В. Жила відбув нараду у справі Представництва з Ю. Семенком. Вирішено, що Ю. Семенко координуватиме працю і зв'язок з ДЦ УНР в Філадельфії.

ЗУСТРІЧ З ПРЕДСТАВНИКАМИ З УКРАЇНИ. Проф. В. Жила взяв участь у дискусії над доповіддю проф. І. Юхновського в УВУ про всесоюзний договір, майбутність республік, національні меншини в Україні та їх роля в майбутній українській державі.

В Пряшеві В. Жила зустрівся з діячами з України. Редактор журналу "Образотворче мистецтво" М. Морачевський інформовав про демократичну опозицію, про працю її членів і їх труднощі.

Дня 6 травня В. Жила бачився з заст. міністра закордонних справ Польщі, проф. А. Куліковським. Тема розмови - польська закордонна політика щодо України. Стверджено, що Польща прагне співпрацювати з Україною.

Дня 8 травня відбулася зустріч з маршалком польського Сенату проф. А. Стельмаховським. Він рішуче проти політики, подиктованої упередженням й ресентиментом і ствердив, що Сенат старається розв'язати питання меншин розумно й справедливо. Зокрема він підкреслив українську групу, яка вложила значний економічний вклад в розбудову польської держави. Цього ж дня проф. Жила був на засіданні сенатської Комісії для справ національних меншин та розмовляв з членами тої Комісії.

Крім того проф. В. Жила, відвідуючи Варшаву, Краків,

Пряшів та інші міста зустрічався з українськими організованими громадами, з видатними політичними діячами, мав доповіді при університетах та інтерв'ю з українською і чужинецькою пресою.

ПОДОРОЖ М.ГЕРЕЦА, КЕРІВНИКА РЕСОРТУ КРАЙОВИХ СПРАВ, В УКРАЇНУ

Філадельфія (УІБ). Керівник ресорту Крайових Справ, інж. Михайло Герец, від 25 травня до 3 червня відбув подорож в Україну. М. Герец мав кілька завдань: 1. Бути представником Уряду УНР в екзилі на Другому Річному З'їзді Української Республіканської Партії 2 червня в Києві. 2. Перевірити стан зв'язків ДЦ УНР в екзилі з політичними партіями в Україні. 3. Пов'язатись з іншими демократичними групами в Україні (студентство відділи УРП в південних та східних областях України).

У Києві М. Герец перед З'їздом як гість був запрошений на засідання Ради УРП. На засіданні виявилось дві концепції, більш радикальна її носіями є Хмара, Гребенюк і Сергієнко та більш поміркована, що її заступають Лук'яненко, Павлишин та кілька осіб з молодшої генерації. Крім М. Гереца на З'їзді від ДЦ УНР були присутні д-р М. Суховерський і П. Дорожинський. На З'їзді М. Герец прочитав листа від Президента М. Плав'юка, а інші склали привітання. На голову Партії вибрано більшістю голосів Л. Лук'яненка, на заступників, Павлишина і Хмару.

В часі свого побуту в Україні, М. Герец кількакратно зустрічався з провідними особами Української Народньої Демократичної Партії та поінформував їх, якими саме матеріалами з України зацікавлений ДЦ УНР та був присутній на засіданні її активу.

Вже дещо раніше, через листування був налашований зв'язок ДЦ УНР з Союзом Українських Студентів в Києві. Тепер вдалося нав'язати цей зв'язок особисто. СУС має 19 відділів в різних містах України. Київська філія має біля 900 членів, лвівська біля 4000. Інші відділи менші. Ці студенти вважають, що ДЦ УНР є виразником демократичного крила діаспори і тому бажали б нав'язати зв'язок з ДЦ та створити організацію прихильників Державного Центру УНР.

М. Герец зясував ім завдання ДЦ УНР та передав їм відповідні інформації.

Зі сторони 'Державного Правління' та АБН є постійне намагання опанувати студентський рух в Україні.

А. Семенюк

Прогошення "Української Держави" 30-го червня 1941 року ТА Ї НАСЛІДКИ

Дня 30-го червня цього року сповнилось 50 років від того часу, коли Організація Українських Націоналістів (революціонерів) під проводом Стефана Бандери, в перших днях окупації Західної України німцями, у Львові однопартійно проголосила свою т.зв. **Українську Державу**, яку тепер під проводом Богдана Федорака репрезентує Українське Державне Правління підпорядковане безпосередньо проводові ОУН р. на чолі з Василем Олесківим.

Таким чином створилися такі обставини, що на еміграції маємо аж два політичних центри з протилежними державними ідеями: Державний Центр Української Народної Республіки, який репрезентує традиції української демократії і другий - Українське Державне Правління, що репрезентує ідею однопартійної держави з авторитарним устроєм, тобто з диктатурою одної партії. Причому цей останній в своїй писаній і говореній пропаганді завжди претендує на першєнство, бо наче б то він був останнім виявом волі українського народу.

Очевидно, що з проголошення цієї держави, яка фактично ніколи не існувала для української справи не було б ніякої шкоди, якби не те, що в часі найтяжчих історичних обставин, які довелося переживати українському народові, прийшло до роздроблення українських сил і спрямовання їх на довгі роки самопожирання та гамування українського руху поза межами нашої батьківщини.

Цей різкий двоподіл української політичної думки, ми особливо тяжко відчуваємо сьогодні, коли в Україні настали нові часи, коли там йде важка боротьба за відродження української нації на нових ідейних основах народоправства і справедливости, коли там понад все сьогодні відчувається потреба з'єднання всіх українських сил, то тут знову відроджуються ідеї тоталітаризму і транспортується їх в Україну для того щоб там знову ширити хаос з якого можуть скористати лише вороги українського народу

Справа проголошення "держави 30-го червня 1941 року і боротьба за неї, що її провадила всякими неморальними способами ОУН р. коштує українську націю дуже багато. Згадати б лише жажливу братовбивчу війну в часі німецької окупації України, таборів революції після закінчення Другої світової війни, проголошення т. зв. "блискучого відокремлення", захоплення різних українських громадських організацій в діаспорі (таких як УККА та інші), обмазування та моральне переслідування своїх політичних противників, очевидне фальшовання історії минулого, нащо списано тони паперу, ворожі виступи проти Державного Центру УНР та багато-багато дечого іншого, про що прикро було б тут і згадувати.

Дехто говорить, що справа бурхливих подій останнього 50-ліття - це справа двох фракцій ОУН під проводом С. Бандери і полк. А. Мельника. Автор цих рядків, який не належить до націоналістів є іншої думки. - Справа роздору в ОУН протягом всього часу глибоко відбилася на всьому українському політичному житті, а зокрема тепер, коли Україна ідейно нас випередила і змагається за відбудову української демократичної держави і коли найбільш консервативне середовище ОУН р. знову транспортує в Україну фанатичні ідеї екстремізму витворюючи там хаос, то це вже справа всіх тверезодумаючих українських патріотів. І тому треба ближче приглянутись до цієї справи, знайти де є корінь зла і зробити з цього належні висновки і заходи. В чому ж справа?

Для того щоб знайти належну відповідь треба дещо глибше поглянути в сторінки нашої історії.

В листопаді 1920 року Армія Української Народньої Республіки на чолі з Головним отаманом Симоном Петлюрою і Урядом після трьох-літньої нерівної й важкої боротьби з Советською Росією, перейшла річку Збруч і таким чином формально перестала існувати ця перша в нашому столітті вільна, незалежна й демократична держава українського народу.

Після цього Україну поділено поміж старими і новими окупантами. Західні землі забрала Польща, Чехо-Словаччина й Румунія, а більшу частину східних і центральних земель дістала советська Росія і відгородила їх від світу "Залізною заслоною". В кожній з тих окупованих територій режим був інший, але всі вони змагалися до асиміляції і знищення українського народу.

Сьогодні всім зрозуміло, що цієї війни з переважаючими силами білої і червоної Московщини та Польщі молоді українська держава ніяк не могла виграти. Але в історії воєн так воно було і є, що коли хтось виграв війну - вінчали його лавровим вінком, а коли програв винен він був чи не винен - ганьбили і судили його.

род є для всякої ідеї - чинник пасивний, той, що приймає. Чинником активним, тим, що накидує якусь ідею є активна, або ініціативна меншість."

Донцов надаючи великого значення провідній верстві з призи́рством ставився до народних мас та проповідував ненависть і нетолерантність до інакше думаючих українців, а для досягнення мети проповідував нелюдність і аморальність ("ціль виправдує засоби"), які віками поборювало християнство.

Незалежно від того, що Д. Донцов ніколи не був членом організації, його книгою в передвоєнному часі захоплювалась велика частина української націоналістичної молоді. Її аморальність до певної міри дехто виправдував тяжкими умовами українського національного життя під Польщею, а також деякі "успіхи" таких самих ідей в тодішній Німеччині й Італії. Для частини цієї молоді, яка сприймала життя емоційно, ця книга стала месіянським об'явленням і наче дороговказом для досягнення незалежності України, в якій вони мали відіграти роль провідної верстви. Ця книга Донцова і його пізніші писання виховали фанатиків, які пізніше спричинилися до розколу в самій ОУН і понизили рівень українського громадського й політичного життя.

Перш за все проти цієї ідеології критично поставились деякі демократичні та християнські організації, які вбачали в ідеях тої книжки шлях до дегенерації української молоді. Відомий автор багатьох праць на тему націології проф. О.Бочковський про "волюнтаризм" Донцова між іншим писав :

...Протиставлення волі розумові - це соціологічне непорозуміння. Воля, як соціальний чинник, не мусить ще конче виключати розум. Воля без критики розуму - це сліпа стихія, більш руїницька, ніж творча. Генетично розум є пізнішим соціологічним фактором. Роля його критично-регулююча. Він прояснює, дисциплінує та наставляє стихійну волю. Через те їхня синтеза й доповнення неминучі в інтересах людського розвитку та поступу. Поворот назад до гегемонії стихійної волі з виключенням розуму з громадського життя - це або дочасний атавізм (поворот в добу наших прапрадідів А.С.), або початок занепаду данної історичної доби."

Якщо говорити про сприймання ідеології Д. Донцова в рядах ОУН перед Другою світовою війною, то було воно різне. Були в мене приятелі, з якими можна було вільно дискутувати на цю тему і вони ставились до нього критично, були такі, які його й не читали, а до організації записалися просто з патріотизму, щоб чим небудь прислужитися українській справі, а були й такі,

які за Донцова б видерти очі. І тих останніх жартівливо називали 120 процентовими націоналістами. Ото ж саме й ті 120 процентові, як пізніше показалося 1940 року на чолі з Стефаном Бандерою зробили переворот в ОУН і проголосили "Державу 30-го червня 1940 року.

Дехто говорить, що розкол в ОУН на еміграції стався на тлі тактичних, психологічних та персональних розходжень, що почали наростати ще від 1930 років. Це не ціла правда. Бо в практиці, цей розкол стався ще й на тлі ідеологічних розходжень, коли взяти до уваги те, що ОУН під проводом А. Мельника відкинула т. зв. ідею "всеохоплення" і вступила на шлях співпраці з іншими політичними середовищами, як наприклад: основання Української Національної Ради в Києві в жовтні 1941 року, пішла на далекойдучу співпрацю з УПА Бульби-Боровця, що діяла під проводом екз. Уряду УНР, острозасудила й відкинула методи братовбивства своїх політичних противників, які були широко практиковані середовищем ОУН Бандери, а в повоєнному часі взяла активну участь в реорганізації Державного Центру УНР, в якому залишилась по сьогодні і тим самим вступила на шлях відбудови української демократичної держави згідно з традиціями Української Народньої Республіки.

В цьому ж часі ОУН під проводом Бандери, починаючи від проголошення "Держави" 30-го червня 1940 року пішла шляхом т. зв. "ВСЕОХОПЛЕННЯ". Тому цікаво приглянутись ближче, як була проголошена ця "державна" і які мали заміри її будівничі.

Як оповідали очевидці, німецькі війська прибули до Львова 30-го червня 1941 р. о год. 4-ій ранку і завісили свій воєнний прапор на Цитаделі міста Львова.

Ранком люди кинулися до в'язниці, щоб рятувати своїх рідних і знайомих, але застали тут купи жорстоко змасакованих трупів, що були жертвами злочинного КГБ. В'язниці в тих незабутніх днях були місцем жаху, плачу і розпачі і так було по всіх містах України.

Як оповідали мешканці міста Львова, цього ж дня, десь коло полудня, на автах вермахту до Львова прибули перші представники ОУН : Ярослав Стецько, Я. Старух і Є. Врецьона, а ще трохи раніше разом з німецькими частинами прибув відділ добровольців українських націоналістів під проводом Романа Шухевича і о. д-ра Гриньоха т. зв. Легіон Нахтігаль. Вони нав'язали контакт із своїми людьми міста Львова і на вечір скликали громадські збори до будинку Товариства Просвіта.

Як відбулися ці збори, про те цікаво оповідає відомий український громадський і політичний діяч д-р К. Паньківський, в своїх споминах "ВІД ДЕРЖАВИ ДО КОМІ-

ТЕТУ", який позаочно був призначений в склад цього уряду як міністер народнього господарства. Він пише:

"Ті збори, які пізніше названо "Національними Зборами", викликали різні коментарі. Учасники критикували їх невідповідню обстановку - невеликі темні кімнати, в яких блимали свічки: невідготування зборів: - запрошені не знали, що має бути предметом нарад: незрозумілий тоді заголові поспіх, нервовий настрій. Участь громадянства не була велика, бо людей скликано пізно та й вечірня пора не сприяла, тому що дозволено було ходити тільки до дев'ятої години. Все ж таки було коло сотні присутніх, у тому числі представник Митрополита - тоді мітрат і ректор Духовної Академії - о. д-р Йосиф Сліпий і деяке число відомих керівних людей. Велике спізнення ініціаторів використали люди для обміну інформаціями та враженнями з довгого, багатого подія ми минулого тижня. Але те спізнення псувало настрої. Поява Ярослава Стецька в теплий літній вечір у військовому дощевому плащі з піднесеним ковніром - згідно з модою - робила некорисне вражіння. Говорив тихим голосом, так що в другій кімнаті його не чули і не знали про що йде мова. У тих, що були ближче, застереження викликали надто самопевна форма "а к т у" ОУН про "створення держави" і декрету провідника Степана Бандери ч. 1. про покликання правління

Акт проголошення української держави, який був надрукований без підпису в органі українських націоналістів "Жовківські Вісті" в четвер 10-го липня 1941 року дослівно був слідуючий:

А К Т

Проголошення Ураїнської Держави

Волею Українського народу Організація Українських Націоналістів під проводом **Степана Бандери** проголошує створення Української Держави, за яку покладали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її Творця і Вождя Євгена Коновальця вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-большевицького поневолення завзяту боротьбу за свободу, взиває весь український нарід не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена

Суверенна Українська Влада.

Суверенна Українська Влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його

го сил та заспокоєння всіх його потреб.

Організація Українських Націоналістів під проводом Стяпана Бандери взиває підпорядкуватися створеному у Львові Красвому Правлінню, якого головою являється Я р о с л а в С т е ц ь к о.

*Слава Героїчній Німецькій Армії і її Фірерові
Адольфові Гітлерові !*

*Україна для Українців ! Геть з Москвою ! Геть з
чужою владою на українській землі ! Будуймо
Свою Самостійну Українську Державу !*

Та передовсім у всіх учасників зборів, з якими я зустрівся, ті збори викликали розчарування і занепокоєння. Від передового представника ОУН, який прийшов до Львова разом з німецьким військом, проголосив "державність" та подав до відома іменування себе "головою правління", громада чекала свого роду громадського звіту про те, що зробила організація для справи за часдовгих двох років, коли край мусів мовчати, та як вона розуміє свої завдання. Люди всетаки хотіли хоч приблизно знати, що несуть Україні і організація, і німці - яку конструктивну програму та який плян конструктивного домовлення має з німцями керівництво організації. Про ці справи на зборах не було мови. Дешева революційна агітка була змістом промови голови і всіх дальших прибулих до Львова промовців з проводу ОУН. ... Від місцевого львівського громадянства не промовляв ніхто, бо нікого не запросили та й ніхто не зголосився. Тільки ректор о. Сліпий привітав збори в імені Митрополита.

На закінчення промовив присутній весь час на зборах гавптман д-р Ганс Кох. Його промова прозвучала дисонансом. Формою - зокрема в порівнанні з блідою мовою Стецька - вона була гарна, та змістом своїм - хоч мала моменти українсько-патріотичні і навіть нотки в роді: "масте тепер Україну!" -зробила дуже прикре вражіння. Кох привітав присутніх із визволенням та візвав "до праці й співпраці з німецькою армією". Більш неприємно вражала своїм повчальним тоном та частина промови що особливо не гармонізувала із виступом Стецька. Кох говорив про те, що війна не закінчена і з усякими політичними плянами треба чекати на вирішення фюрера" ....

Д-р Кость Паньківський далі пише:

"... Поза тим мав я сам нагоду читати вже цього ж 1 липня перші проголошення ОУН про створення держави й

організацію війська. Їх розліпили у друкованій формі на мурах міста, а також роздавали у формі цикльостильних летючок. Текст друкованих оголошень і летючок не був однозгідний, були різниці в деяких подробицях. В обох, і проголошеннях і летючках, зазначені були подяка для союзної німецької армії та співпраця з німцями. Загал громадянства побачив тут для себе новину, а саме, підкреслення великими літерами імені С. Бандери. "Організація Українських Націоналістів під ПРОВОДОМ СТЕПАНА БАНДЕРИ" вдаряло в очі в усіх проголошеннях як найважливіша й суттєва їх частина. Вісті про розбрат У нутрі організації не дійшли ще до відома і свідомости громади. Львов'яни не знали про те, що організація розбита. Голова проводу ПУН інж. Андрій Мельник був загально відомий як полковник Січових Стрільців у Києві та поважний громадський діяч за польських часів у Львові. Бандеру знали як провідника Крайової Екзекутиви ОУН та керівника терористичної діяльності тільки з двох великих судових процесів: за вбивство польського міністра внутрішніх справ Перацкоґо у Варшаві та проти Крайової Екзекутиви у Львові. Оба процеси згідно з польськими судовими приписами називалися по імені першого з черги обвинуваченого: "Справа Степана Бандери і товаришів".

Мешканці Львова, не тільки українці, були переконані, що німці приносять із собою владу українцям. Говорилося про "Протекторат" на зразок Чехії або Словаччини, "Незалежну Державу" типу Хорватії тощо, але до таких подробиць ніхто не прикладав тоді уваги. Ніхто не думав тоді про те, що німецький режим може показати себе не менш жорстоким від большевицького. Поворот большевиків видавався тоді виключеним. Заміну окупації, не тільки большевицької, але навіть і польської німецькою - уважав загал населення зміною в користь українців. Нашим бажанням було використати всі можливості, який давав нам прихід німців, для скріплення наших сил - культурних, господарських політичних...

При цьому всі вірили, що найкращим партнером для співпраці з німцями могла б бути Організація Українських Націоналістів так, як це бувало в інших країнах, які зайняли німці. Але незабаром довідались, що ОУН на цей час вже була роз'єднана. ..."

Уряд Я. Стецька зформувався в той спосіб, що найголовніші становища були обсажені членами ОУН: Ярослав Стецько - голова, Лев Ребет - заступник голови, Володимир Стахів - закордонні справи, Микола Лебедь - служба безпеки, Ярослав Старух - пропаганда, Іван Климов-Легенда - політична координація, мгр. Дмитро Яців

і мгр. Роман Ільницький - народне господарство. Решту 12 т.зв фахових ресортів обсаджено людьми, які з ОУН не мали нічого спільного, а декого з них навіть не питали чи вони бажать обняти ці становища.

На день 11 липня було вперше скликано засідання всіх членів правління на якому між іншим мало відбутися заприсяження членів уряду. Одначе до заприсяження не прийшло тому, що непартійні піднесли справу відношення німецького командування до справи створення держави і державного правління. Л.Ребет пробував заспокоїти присутніх тим, що ОУН є в постійному контакті з німецьким командуванням і що німці мусять прийняти до відома створення правління, так як прийняли створення української держави. Одначе 'фахові' члени правління рішуче стояли на тому, що справу проголошення української держави треба з німцями вияснити й узгіднити. Тоді Л.Ребет не маючи іншого виходу мусів погодитися. На цьому засіданні вибрано делегацію під пров Я. Стецька і Л. Ребета, яка на другий день відвідала німецьке військове командування, яке на той час було одинокою німецькою владою у Львові. Але при вході до будинку дижурні офіцери замість завести делегацію до командного офіцера, завели її до СД 6-ої армії. До розмови покликано: Я. Стецька, Я. Ребета та Р. Ільницького. Решта делегації мусіла чекати на коридорі. Розмова закінчилась тим, що Ярослава Стецька і Р. Ільницького СД затримало і вивезло до Німеччини, а решту непартійних членів уряду офіцер СД Кольф офіційно повідомив, що уряд Німеччини 'не визнає ніяких актів ОУН і тим самим уряду. Його 'Штеле' має доручення на випадок якоїсь діяльності арештувати порушників і він нас про це попереджує'.

Ось так закінчилось існування 'Української Держави' проголошеної дня 30-го червня 1941 року, уряд якої не відбув ані одного ділового засідання і не проявив ніякої діяльності. Спосіб проголошення цієї 'Держави' серед українського громадянства, а зокрема серед непартійних членів цього уряду, які здебільшого були призначенні на різні становища без їхнього відома, ще на довго залишив несмак і розчаровання.

Критичні зауваження в справі проголошення цієї 'держави' були поміщенні в різних пресових органах та в різній політичній літературі. Тут в скороченні обмежимось лише одним, яке появилося пізніше в Філя дельфії в часописі 'Америка' Ч. 3. з датою 10-го січня 1946 року, в якому між іншим читаємо:

...Друге, що дуже немило вражає в першій документі, це тісно партійний та особистий його характер. Згідно з

наведеним текстом це не якийсь ширший, міжпартійний "народний збір найвидатніших громадян", але "Організація Українських Націоналістів" ще і не всіх, а лише цих, що під проводом Бандери, проголошує українську державу. Ясно, що це незвичайно обнижує і повагу цього документу як акту всенароднього значення, бо зводить його на особисто-партійну рекламу.

Дивовижна логіка, що міститься у фразі "волею українського народу Організація Українських Націоналістів під проводом Ст. Бандери". Як саме розуміти цей логічний чи не логічний карамболь? Чи це "з волі народу" ця організація береться за діло, чи ця організація сама є "волею народу"? ...Кидання таких дів'яцьких фраз без ясної мислі може лиш відібрати повагу всякому документові.

А вже зазначення особистого "проводу" аж надто заносить наслідуванням чужих, непожаданих зразків та є противне всім українським традиціям. Позатим воно політично шкідливе та вузьке. Якраз цим автори цього документу дали доказ, що вони далеко ще не дозріли до ролі державних керманців, колиб навіть і на боці полішити інші докази їх політичної незрілості.

Годі нам також лишити без завваги Митрополиче Послання, а саме цей його уступ, який ми заосмотрили знаком запиту із точками сумніву.

Ціле послання носить прикмети автентичного Митрополичого ходу думок і способу вислову з виїмкою завестіонованого нами уступу. *Це абсолютно виключене, щоб Митрополит Шептицький міг жвити фрази, що піддає Божі закони обмеженням з боку наказів влади.* Радше треба прийняти, що оригінал звучав навпаки, а саме: "піддаваню наказам влади непротивним Божим законам". Хтось одначе, у передачі послання до нас нескрупультно зфальшував цей уступ згідно з ідеологією "партії" і "проводу". А це треба нап'ятнувати.

Хто допускається таких фальсифікатів, не заслуговує на довір'я. Дотичним людям пора здати собі справу з того, що етика є одна і абсолютна та що таким "партіям" і "проводам" та їх етиці нема місця в сучаснім українським життю. Це чужий продукт імпортований з Москви і Берліна.

Ми старалися бути поміркованими у вислові нашої критики, бо маємо зрозуміння для тяжких обставин, в яких згаданий документ було зроблено, одначе це справді невідрадно, що в так критичній хвилині (його автори здобулися) на так слабкий - політично, логічно і стилістично документ та, що автори його не вмiли ста-

нути на висоті української державної думки і не годні були вилупитися з партійної скаралуші."

НАСЛІДКИ ПРОГОЛОШЕННЯ ЦІЄЇ ДЕРЖАВИ

При цій нагоді цілком слушно хтось може запитати, яку саме державу плянувала тоді ОУН під проводом С. Бандери, з яким політичним, господарчим і суспільним устроєм мала б бути ця держава, якби скажімо на неї погодилися німці

Ясна річ, відповідь на це питання вже дають перші слова проголошеного акту: мала б це бути однопартійна і "всеохоплююча, тоталітарна держава з поділом на касти кращих і гірших людей, під владою касти, яку згідно з волюнтаристичними ідеями Донцова не зобов'язували б ніякі етичні чи моральні закони, а лише "СПОНТАННА БЕЗМОТИВНА ВОЛЕЮ" ("без розуму"). В такій державі не мало б бути місця для здорової критики інакше думаючих українських патріотів (хіба що по тюрмах і в концтаборах). Мала б це бути держава на зразок її німецьких союзників. Що так воно було слідуючі події принесли нам яскраві зразки потвердження.

Після арешту Я. Стецька, було пущено чутку, що нібито Стецько виїхав до Берліну для того щоб там докладніше домовитися про майбутню українську державу. А тимчасом в Україну прислано німецьку адміністрацію, Галичину приєднано до т. зв. Генеральної Губернії Північну Буковину і т. зв. Трансдністрію передано Румунії, а з решти центральних земель України створено т. зв. Рахкомісаріят України. Столицю з Києва перенесено до Рівного і на райх комісара призначено великого ненавистника слов'ян, а зокрема українців Еріха Коха. Еріх Кох впроваджуючи німецьку адміністрацію затримав колгоспну систему, бо вона найкраще надавалася для заготівлі хліба і експлуатації українського селянства, націоналізовано промисл, а торгівлю передано в руки приватним німецьким фірмам і взагалі заплановано територію України перетворити в простір для німецької колонізації.

Для того обмежено загальну освіту до чотирьох клас народньої школи, скорочено вище навчання до вузько-спеціалізованих фахівців, закрито цілий ряд наукових установ, бібліотек, музеїв, а деякі з них пограбовано. Піддано під гостру цензуру пресу і театри, а для біологічного знищення українського населення часто стосовано голод та обмеження медичної і санітарної обслуги. Зокрема тяжке враження робила жорстока поведінка з військово-полоненими, яких на очах всіх в таборах

за дротами виморювали голодом і нікому не дозволяли їм допомагати. Поза тим, як в середньовічі відбувалася ловля робітників, яких клеймували ганебним "остарбайтер" та відсиляли їх на важкі рабські роботи в Німеччину, а тих, які в якийсь спосіб ставили опір на очах населення вішали або розстрілювали, так, що німці вже в першому році виявили себе, як жорстокі варвари і поставили проти себе все українське населення. За цей короткий час вони створили пекло в Україні і в зв'язку з тим серед українського населення зродився бунт проти німецьких злочинів і виникла потреба організації самооборони і збереження тих, які були загрожені німецьким переслідуванням. На завершення цього розпочалися арешти і розстріли української провідної інтелігенції в Києві та в інших українських містах.

Тому вже весною 1942 року по лісах Крем'яччини, Дубенщини та Володимирщини було чимало організованих повстанців під проводом ОУН Мельника, які співпрацювали з відділами УПА під проводом Т. Бульби Боровця на Поліссі, а вже в квітні місяці цього ж року Бульба-Боровець, який безпосередньо підлягав екзильному урядові Української Народньої Республіки, розпочав досить активні й успішні бойові виступи проти німців, а за ним й інші вище згадані повстанські відділи.

І тоді, коли було вже зовсім ясно, які заміри на майбутнє мають німці по відношенні до України, то бандерівці під проводом прославленого Миколи Лебедя, який заступав С. Бандеру ще й далі вірили в те, що їхні "Союзники" всеж таки якось полагодять справу "проголошеної держави". Як доказ на те може послужити летючка, яку видали бандерівці в протипагу до збройних виступів УПА Бульби-Боровця та повстанчих відділів під проводом полк. А. Мельника в червні 1942 р., під заголовком "Партизанка і наше ставлення до неї". В цій летючці між іншим було сказано: *"Ми ставимось до партизанки вороже і її рішуче поборюємо. Партизани - це агенти Сталіна і Сікорського, а з ними нам не подорозі ..."*

Але щойно в лютому 1943 року, коли вже виразно видно було початок програми німецької армії на советському фронті, - до штабу Бульби-Боровця прибув член проводу ОУН Бандери, О. Бусел з заявою, що їхня організація змінила свою думку на справу партизанської боротьби з окупантами та готова розпочати переговори про спільну акцію всіх повстанців України в лавах УПА. Т. Бульба - Боровець радо прийняв пропозицію переговорів, тим більше, що пропозиція таких переговорів вже була кількакратно пропонована командою УПА банде-

рівцям та іншим партизанським групам.

Але, коли в квітні місяці розпочалися переговори, то М. Лебедь, через свого делегата Сонара поставив такі вимоги:

1. Не визнавати політичної підлеглих екз. урядові УНР, а підпорядкувати всю військову діяльність УПА політичній лінії проводу ОУН-Бандери.

2. Визнати акт державности 30-го червня 1941 року, як єдину державну концепцію України і під її прапором провадити дальшу визвольну боротьбу.

3. Не організувати ніякої Політичної Ради при армії, а вважати за свій єдиний провід ОУН-Бандери та беззастережно виконувати всі його накази й директиви.

4. Доцьогочасні партійні боївки, що мають офіційну назву "Військові Відділи ОУН-Бандери", включити в лави УПА, створити спільний штаб і далі діяти під назвою УПА.

5. Командувач УПА, отаман Тарас Бульба-Боровець залишається далі на своєму посту, як фаховий партизанський командир.

6. Запровадити в УПА інституцію партійних комісарів та Службу Безпеки.

7. Оголосити загальний революційний-повстанський зрив цілої України проти німців та перевести масову примусову мобілізацію в УПА.

На ці диктаторські вимоги Миколи Лебедя, які виходили з ідейного ПРОГОЛОШЕННЯ "ДЕРЖАВВИ" 30-го червня Головна Команда УПА змушена була дати слідууючу відповідь:

1. УПА не має права бути військом будь-якої одної політичної партії, а мусить бути всенародною збройною силою під політичним проводом законного уряду Української Народньої Республіки, де на демократичних засадах мають право бути репрезентовані всі партії

2. УПА визнає тільки ту державність, що її проголосила суверенна Україна в 1918 році. Акт 30-червня 1941 р. - незаконний і не відповідає часові.

3. Політична Рада при Армії конечна, як організація міжпартійної консолідації та допомоговий чинник Головної Команди в політичних питаннях. Політична лінія одної партії - це тоталітарна диктатура, яка кожную націю та її армію доводить до катастрофи. (пункт 4 і 5 без коментарів.)

6. В лавах УПА не сміє бути комісарів жодної партії. Службу безпеки в армії провадить жандармерія УПА.

7. Нема політичної доцільности оголошувати революційний повстанчий зрив всієї України проти німців, бо завтра вся Україна буде окупована советською владою.

На такому ж становищі також стояла група повстанців під проводом полк. Мельника, яка мала своїх представників в Головній Команді УПА таких як сот. Жданович та інші. ...

Одержавши таку відповідь бандерівці, навмисне відтягали переговори, а тимчасом всіма силами мобілізували і розбудовували свої сили.

Але це вже був час, коли Червона армія побідно кінчала німців під Сталінградом і наближалася до Києва, ставало ясним, що перемога, буде по стороні Аліантів в союзі з Сталіном і що при такому укладі не може бути ніяких надій на дальшу партизанську боротьбу та яку будь з неї користь для української визвольної справи. Але була потреба зберегти і заховати ці повстанчі революційні і патріотичні сили для дальшої боротьби в цілком інших політичних обставинах.

Інший шлях вибрали бандерівці під проводом Лебеда і Чупринки. По перше, вони присвоїли собі назву УПА, якою до цього часу називалися партизанські відділи під проводом Бульби Боровця і розпочали різні саботажі та випадки проти німецького заплілля. У відплату за те, озвірілі німці розпочали масові арешти та розстріли української інтелігенції по містах, або в кращих випадках заповняли нею тюрми, а за всякі напади і саботажі поза містом випалювали цілі села і розстрілювали та вшали невинних людей нежалуючи навіть немовлят. Так, що вечірні заграви стали щоденним трагічним явищем нашого знедоленого села на Волині.

Але, найбільш жорстоким, злочинним і безглузким було те, що компанія Лебеда-Рубана і Чупринки поставила собі за мету знищити всіх своїх українських інакше думаючих противників і в тому вони перевершили Макіявелі і навіть ворогів українського народу.

Цю злочинну макіявелівську акцію бандерівці розпочали майже відразу після розколу в ОУН 1940 року та після проголошення своєї т. зв. "держави". І так 30-го серпня 1941 року в Житомирі було замордовано двох визначних членів проводу ОУН Сенника й Сціборського, а за ними Шубського, Гадуса й Мицька, а далі пішли сотні не тільки націоналістів, але й демократів та всіх хто не погоджувався з владою бандерівців. Цій акції т.зв. "очищення терену від ворогів українського народу", в часі німецької окупації бандерівці присвятили більше уваги, як "війні з німцями". Знаю село, в якому було замордовано лише трьох німців, одного націоналіста, який був районним провідником ОУН під проводом полк. А. Мельника, трьох членів української радикальної партії семеро невинних українських селян і одного зукраїні-

зованого поляка, який навіть за часів польської окупації не говорив польською мовою. І таких сіл на Волині було багато. Знаємо випадок в Ланівцях крем'янецького повіту де лядвiртом був незвичайно жорстокий німець на прізвище Ріхтер, який немилосердно знущався над українськими селянами, був він самотнім німцем на ціле містечко, але протягом кількох років його брудної роботи за вбивства та за покалічення українських селян, ані бандерівська УПА, яка діяла на тому терені, ані СБ не спромоглися покарати цього злочинця.

Ще гірше справа виглядала тоді, коли бандерівцям не вдалося шляхом переговорів перетягнути Головну Команду УПА під проводом Бульби-Боровця, яка підлягала Урядові УНР в екзилі.

Як пише сам Бульба-Боровець в своїх споминах "Армія без держави", що для того "Щоб відмежувати українські демократичні збройні сили від масових злочинів, що їх почали робити під маркою УПА непочитальні елементи українського вождизму М. Лебеда, Головна Команда УПА 20.7. 1943 року винесла постанову переіменуватися на іншу назву та негайно перейти в глибоке підпілля." І згідно з тою постановою УПА Бульби-Боровця було переіменовано на "Українську Народню Революційну Армію" (УНРА).

Слідом за тим, М. Лебедь і його Команда вирішили ліквідувати всі українські повстанчі угруповання, які ідейно не погоджувалися з "державою 30-го червня. І в зв'язку з тим відділи С. Б. в ночі 19 серпня 1943 р. напали на штаб Бульби-Боровця, який був розташований в лісі та в різних законспірованих квартирах. Оперативна частина в складі: Бульба-Боровець, от. Леонід Зубатий-Щербатюк, сот. Раєвський, сот. Жданович, хор. Полин - Мітринга та інші старшини, що були оточені в районі Людвипільського лісу з боєм вирвалися з оточення. "Однак адміністративно-вишкільна частина штабу в складі якої були полк. Совенко, полк. Новицький з дружиною, полк. Трейко з Родиною, пор. Гудимчук, Анна Боровець (дружина Бульби-Боровця) та багато інших були взяті в "полон" Лебеда. Крім цього були взяті в полон полк. Литвиненко в рай. Остріг та командир рейдуючої бригади пор. Волинець-Яценюк з Житомира і багато інших командирів і воєків.

Всі ці люди були терором примушені працювати в новому війську, а потім були поголовно ліквідовані, як свідки масових злочинів. Особливо була тортурована Анна Боровець, щоб виявити деякі таємниці її чоловіка

Не краще бандерівці повелися з партизанськими загонами А. Мельника і так, 7 липня цього ж року в Антоно-

велькому лісі на Крем'янецьчині підступно був розбросний повстанчий загін під проводом Хрона. Були тут вбиті і поранені.

Дня 30-го липня в Заболотцях на Володимирщині так само підступно розбросно вишкільну сотню під командою Білого. При цьому всіх старшин арештовано і вже вони ніколи не повернулися додому, а решту взято в полон і включено на всякі роботи в бандерівському таборі, але всеж таки декому пощастило втекти з цього габнебного табору. Ці відділи не становили великого опору тому, що *не бажали пролиття братньої крові*. Решта тих формацій, які оцілили, переформувавшись, ще довго проіснували в підпіллі під проводом Бульби-Боровця, чи його заступника Зубатого-Щербанюка та інших партизанських командирів.

Згодом стало цілком зрозумілим, що німці війну програють, що на всіх фронтах перемагають Альянти в союзі із Сталіном, що незабаром Україна знову впаде жертвою жорстокого сталінського поневолення і в тих нових умовах немає сенсу робити якогось всенароднього українського повстання в Західній Україні, бо незабаром прийде багато мільйонна Червона армія з своїми комісарами, зі своїм КГБ і втопить в морі крові в порівнанні оцю горстку відважних українських патріотів, яких треба було б за всяку ціну зберегти для боротьби в цілком інших умовах.

Інакше думав провід бандерівської організації і проти отої Червоної армії, узброєної тисячами літаків, десятками тисяч танків та всякими іншими родами модерної зброї і припасів, які большевики дістали від західних Альянтів - бандерівці вирішили виповісти большевикам збройну війну. Військовикам може бути цікаво, що ж вони могли поставити проти тої збройної сили?

- Проти того всього, як пише М. Прокоп і М. Штендера в Енциклопедії Українознавства, УПА поставила від 20 до 25 тисяч повстанців, узброєних піхотною зброєю, тобто лише рушницями з невеликою кількістю скорострілів та автоматичних рушниць і пістолів. При чому вся ця зброя була німецького, советського, угорського, польського, чеського і румунського походження. Нічого не згадують ці автори про постачання, амуніції до тої різномірної зброї, харчів медичної обслуги, та всього необхідного, що вояк в підпіллі повинен би мати для свого щоденного вжитку.

Крім цього, якщо ця війна мала бути більш пропагандивною ніж мілітарною, то тоді виникає питання, які саме ідеї могли поставити бандерівці як монопартійна організація проти большевицького режиму, щоб захопи-

ти українське населення в підсоветській дійсності?..

- Розуміється, що самостійну Україну, але крім того -

- Диктатуру своєї організації, замість диктатури т.зв. пролетаріату?.. - Терор СБ, замість терору КГБ?... - Аморальність Донцова, замість аморальності компартії?... - Розподіл Донцова на Орден кращих і гірших громадян української держави, коли такий розподіл в советській державі давно вже був переведений лише під іншою фірмою?..

Тому ця акція не мала й не могла мати ніяких військових успіхів. Не мала вона також ніяких пропагандивних успіхів тому, що спритні енкаведисти здебільшого зуміли проінфільтрувати ряди цієї армії і направити її в бажаному собі напрямку. А за те потерпіло українське населення, що ним енкаведисти заповнювали тюрми і концентраційні табори на далекій півночі. А тимчасом тут в діяспорі провід цієї організації, робив багато шуму про героїства й "досягнення" в боях з комунізмом.

Романтики можуть сказати, що це героїзм, коли невелика горстка повстанців без відповідної зброї, одержі й харчування пішла в бій проти до зубів озброєного велетня. І справді, коли говорити про героїства то їх багато було в нашій історії. Починаючи від княжої доби через козаччину, було їх чимало і в Армії Української Народної Республіки, і тому перед тими героями, які впади за волю нашої Батьківщини, ми повинні низько схилити наші голови. Але фахівці-військовики скажуть інакше: що війна - це не романтика. Військова справа - це наука, яка мусить вести до перемоги над ворогом. Тоді виникає питання, як ми повинні трактувати тих "вождів", які запланували цю дурну війну і завели тисячі українських патріотів у пастку ворога, а самі втекли поза далекі моря й окіяни? ...

При цьому треба підкреслити, що сучасну війну з комунізмом таки напевно виграють без гармат і танків і без обрізанів дисиденти, які в своїй самвидавній літературі проти ідеї комунізму відважно висунули ідеї вічної справедливості, ідеї прав людини і Демократії. Серед них були письменники, журналісти, економісти і видатні політики. За ці ідеї вони пішли в тюрми в концтабори й доказали, що система терору й тиранії на довшу мету під сучасну пору є безсилою й непридатною. Тому й нашим опонентам з під червоно-чорних прапорів вже пора поважно задуматись над питанням ідейної "перебудови" і перейти від "блисучого- відокремлення", до загально-національної співпраці.

Буковинський Курінь

Цього року ветерани славного Буковинського Куріння святкують 50-ліття від часу свого оснування, тому містимо цей короткий, але дуже цікавий нарис з історії цього Куріння, який в часі Другої світової війни відіграв чималу роль в боротьбі з окупантами України.

Буковина на протязі віків була заборолом проти наступу агресора з півдня - румунів. Вона постійно стреміла до спільного життя з рештою українських земель.

Моїм завданням подати історичне тло, на якому зродився Буковинський Курінь, головні характеристики цієї формації, місце, яке Курінь займав серед проявів і подій в часі Другої світової війни.

Генези Буковинського Куріння треба шукати у політичному стані українців на Буковині на передодні Другої світової війни. В цьому часі Румунія стала авторитарною державою з диктатурою короля і його кліки. Українці були позбавлені будь-яких національних прав: легальна організація - Українська Національна Партія, як і всі румунські партії, 1938 року була розв'язана. Єдиною політичною силою на Буковині остався Український Національний Рух - Організація Українських Націоналістів, яка в 1937 році зазнала два великі політичні процеси з ув'язненням кадрів Руху. У червні 1940 року Совети займають Буковину й прилучили її до УССР. ОУН зазнає великих втрат, але підпілля діє далі. На чолі його стає людина практичних дій - Петро Войновський. Маючи інструкції від Проводу Українських Націоналістів, він підготував кадри, старається охороняти населення перед большевицьким терором, але й готуєчись до зудару тодішніх велетнів - Гітлера і Сталіна. І коли вибухла німецько - советська війна, українське підпілля в Буковині, маневруючи між відступаючими частинами Червоної Армії і наступаючими німецько-румунськими військами, перебирає без гучних проклямацій владу на Буковині. Буковина мала становити інтегральну частину самостійної України. Одначе, коли скоро показалося

що Гітлер рішив віддати Буковину Румунії, Провід ОУН на Буковині рішив перекинути свої кадри, головню ті, що були розконспіровані, на інші українські землі, щоб допомогти у здвигненні української держави.

В липні 1941 року на Буковині формуються два відділи поміж 500 - 1000 молодих людей, які переходять на галицький бік: відділ з Підгір'я переходить Черемош біля Кут, звідки через Косів прямує до Коломиї, а відділ з центральної Буковини-Чернівець і округи- через Снятин йде до Городенки. Тут об'єднуються обидва відділи, вибирають свій провід на чолі з П. Войновським, який в міжчасі нав'язав контакт з керівництвом ПУН у Львові, яке доручило буковинцям перейти на центральні українські землі й пробитися до Києва з національно - усвідомлюючими й політичними завданнями.

У Городенці приймається назва формації "Буковинський Курінь" і вона набирає напів військовий характер. До Буковинського Куріня прибувають нові втікачі з Буковини і перед вимаршем через Збруч на Наддніпрянщину, кількіст учасників доходить до трьох тисяч.

З Городенки, перейшовши галицьке Поділля через міста Товсте, Борщів, Скалу Поліську 21 серпня Курінь вступив на центральні землі, через містечко Оршин дійшов до Кам'янця Подільського. На Наддніпрянщині буковинці почали властиву свою діяльність: організували місцеву владу за згори встановленим пляном, і малими гуртами вони осталися для роботи в поодиноких осередках.

З Кам'янця Курінь вирушив на схід, проходячи міста Дунаївці, Нова Ушиця, Ялтушків, Копайгород, Браїлов (де залишилось для роботи 30 буковинців), Бар, Жмеранка, Вінниця - де залишилося 200 учасників. Буковинський Курінь обсадив своїми людьми більше осередків Поділля, де вони працювали до 1942 року, коли СД і німецькі адміністративні відділи почали винищувати українців. Тоді багато буковинців, рятуючись від знищення, голосилися до 109-го Куріня, що його організував ген. Омелянович-Павленко молодший, відділи які поборювали советську партизанку.

Основна частина Буковинського Куріння через Бердичів, Козятин, Хвастів, Васильків прямувала до Києва, куди прибула в кількості приблизно 800 учасників в перших днях після відступу советів, в кінці жовтня 1941 року. Почавши з Вінниці, Буковинський Курінь почав частинно носити уніформи - мазепинки і советські шенелі. В Києві буковинці отаборились в казармах при вулиці Короленка, сповняючи різні парамілітарні функції, наприклад, охорона важливих промислових об'єк-

тів, а інші включилися в громадську діяльність, і тільки мала частина виконувала функції української поліції.

Важливим моментом в житті Буковинського Куріня було зложення присяги Українській Національній Раді на чолі з проф. Миколою Величківським, як єдиноправному репрезентантові українського народу. Заангажування Куріння в українську політичну дію привернуло увагу нового окупанта - німців, вони виарештували провід, який за малим винятком, був зліквідований. Решту Буковинського Куріння було приділено до Київського, Білоцерківського і Вінницького куренів, яких в половині 1942 року вислано на Білоросію для поборювання большевицьких партизанів. Тут буковинці служили при 115-му і 118-му українських куренях аж до наступу большевиків у 1944 році, коли їх перекинули до Франції. В нових обставинах велика частина буковинців спротивилася боротися проти французів і перейшла до французького резистансу.

З Буковинського Куреня за націоналістичну діяльність німці розстріляли в 1941 - 1942 роках у Києві кілька десятків учасників, між ними Теофіля Панчука, проф. Ю. Дідіва, Корнеля, Турлика, сестер Суховерських і багато інших. Оцілілі провідні діячі цього добровольчого відділу включилися в українське підпілля. Один з учасників Буковинського Куреня - Ярослав Жуковський, був представником від Буковини до Української Національної Ради в Києві.

З КОГО СКЛАДАВСЯ БУКОВИНСЬКИЙ КУРІНЬ

В цьому часі на Буковині не було ніякої іншої сили, і незалежно від своїх поглядів всі схвалювали ініціативу й політику ОУН і всі так само, як і націоналісти боролися за національні ідеали. Наведу такий приклад: доволітній студентський діяч Академічного Товариства "Чорноморе" д-р Ярослав Жуковський націоналістом не був за доби самостійности, але в 1941 році він став ним ефективно. Він був делегований до Української Національної Ради від Буковини.

З професійно-становим походженням у Курені були інтелектуали: професори, вчителі, адвокати, лікарі, студенти, але найбільше це були селяни й робітники, патріотичний елемент Буковини. Всі вони спаяні великою волею змагатися за українську державну незалежність.

ЯКІ БУЛИ ВІДНОСИНИ МІЖ БУКОВИНСЬКИМ КУРІНЕМ І НІМЦЯМИ ?

Це залежало від періоду. На Буковині відразу після прогнання большевиків німецьке військове командування і німецький консулят у Чернівцях були посередниками між українцями і румунами, бо ці останні хотіли ліквідувати все, що було українське. Особливо приязно до української справи ставився фон Єкель, антигітлерівського наставлення, який виставив відповідні документи, якими часто користалися учасники Куреня, щоб оминути арештів.

Але все ж таки була свідомість, що німці не є нашими союзниками, що від них треба охоронятися. Тому весь час похід до Києва відбувався бічними дорогами, щоб оминути німецьку поліцію, органи безпеки і адміністрацію. У самому Києві дійшло до явної боротьби: вояки Буковинського Куреня, ставши на платформу української держави, були переслідувані і безпощадно нищені. Багато членів було розстріляно у Бабиному Ярі, інші пішли в підпілля, а найбільше зголосилося до військової частини, що оперувала на Білорусі.

Історія Буковинського Куреня ще не написана, вона чекає на свого дослідника, який на основі провірених джерел увіковічить славу сторінку вкладу Зеленої Буковини на вівтар Батьківщини. Нехай сьогодні скромна імпреза стане поштовхом до зібрання солідної документації. Бож своїм відважним і жертвеним чином в часі Другої світової війни Буковина черговий раз доказала свою відданість загально-українським ідеалам.

Буковинський Курінь на Наддніпрянській Україні, а особливо в столиці України посіяв зерно національної свідомости.

Вклад Буковини у загально-визвольні змагання є солідним завдатком того, що в майбутньому Буковина творитиме складову частину вільної соборної української держави.

"Наша Боротьба"

Згідно з традиціями Української Народньої Республіки змагається за відновлення вільної, соборної, суверенної, незалежної й демократичної держави українського народу.

УКРАЇНСЬКА АРМІЯ І ЯК ЇЇ СТВОРИТИ

*Без національної армії немає
національної незалежності,
без національної незалежності
немає достатку і щастя.*

Другого і третього лютого 1990 року в місті Києві відбулася конференція на тему: "Зовнішня і внутрішня безпека України." Цю конференцію організувала Українська Республіканська Партія разом з Рухом і поза як проблема створення своєї армії є дуже важлива, я виступив на ній з доповіддю, впорядкувавши виступ стилістично подаю тут її у своїй статті.

Рух України до самостійності є надзвичайно складний. Він складніший, ніж в країнах Балтики, Грузії, Вірменії та в інших республіках у наслідок того, що ми були занадто довго під російською імперською окупацією, яка занадто довго забамбулювала і вбивала національну свідомість. Довга антиукраїнська пропаганда вела до деформації уявлень про українські національні цінності. Ви мабуть пригадуєте Пантелеймона Куліша, який ще в 19 сторіччі звинувачував деяких наших інтелігентів за те, що забувають українські традиції і звичаї і починають їх плутати з російськими. Леле, наскільки це сплутування поглибилося за минуле сторіччя?! Отже понад 300 років у наших дідів-прадідів і в нас самих колонізатори намагалися вбити українську сутність і наблизити українців до росіян. ...

А тепер, ми знаходимося у значно кращому стані, бо людей, які розуміють, що треба робити не 300 чоловік, а багато-багато разів більше. Проблема в найзагальніших рисах полягає в тому, як створити всеукраїнське сприятливе самостійності національне тло, на якому ідея державності неухильно б розширювалася і набула конкретних форм. без широкого народного розуміння необхідності національної держави, самовіддана діяльні-

сть невеликої кількості патріотів, ясна річ, великих наслідків дати не може.

Отже загальне завдання, що стоїть перед Республіканською Партією, Рухом та всіма іншими патріотичними силами полягає в тому, щоб підіймати національну свідомість. Тільки широке національне усвідомлення необхідності своєї держави може бути запорукою впевненого просування до неї. Без неї досягнення самостійності залежатиме від різних випадковостей, а покласти ся на добрий випадок не можна.

Ви знаєте, що незалежність визначають кількома показниками, Якщо держава. Якщо держава має свою незалежну зовнішню і внутрішню політику, має свої збройні сили, свою фінансово-грошову систему та незалежні від зовнішніх сил правоохоронні органи, тоді ця держава незалежна, якщо цього не має, тоді вона колонія, під опічна територія, протекторат, або ще якимось способом обмежена нація.

Україна, дарма що проголосила Деклярацію про державний суверенітет, на сьогодні не має жодної з ознак незалежності і тому вона типова колонія. Проблема створення українських збройних сил дуже складна. Я хотів би спочатку підійти до неї, поставивши питання, чи творити свою незалежну республіканську армію паралельно з імперською армією, що розташована на території України чи перетворювати в республіканську армію імперську армію, що дисльоквана в Україні? Чого я згадав ці два шляхи? Деякі республіки взялися за створення паралельних збройних сил. Наприклад, Молдава, Вірменія. Молдава вирішила створити тридцяти-тисячний корпус карабінерів. У Вірменії понад рік тому почали неофіційну паралельну армію. Цю армію озброювали зброєю, яку крали на складах, купували з під поли, добували іншими нелегальними способами. До армії записалося понад сто тисяч добровольців. Це люди, що висловили бажання вступити до армії. Реально було кільканадцять тисяч, що мали різноманітну малу вогнепальну зброю, в тому числі й мисливські рушниці. Пізніше взаємини між різними політичними силами та окупаційною армією так ускладнилися, що Верховна Рада Вірменії, яка загалом складалася з демократичних сил сама змушена була розформувати ці військовоподібні формування.

Досвід Молдави також свідчить, що шлях творення паралельних з окупаційними республіканських військових формувань не дає потрібних наслідків через контроль центру за виробництвом і зберіганням зброї.

Литовці почали були формувати свою республікансь-

ку прикордонну охорону. Молодих хлопців, що готові були служити в цій охороні виявилось достатньо. У часі зустрічі в Мінську, що її проводили депутати-представники демократичних опозицій Балтійсько-Чорноморського регіону, я спитав голову литовських депутатів, якою зброю озброюють прикордонну охорону? - "Мисливською" відповів він.

Цей шлях творення збройних сил виявляє велику силу патріотизму і самовідданості молодих людей, але реально він ніде не дав політичних наслідків. І не може дати доки виробництво зброї і контроль над нею здійснює уряд СРСР. .... Тому треба примусити його піти на децентралізацію армії під спільним командуванням незалежних республік (тимчасово, до часу досягнення повної незалежності).

Проблему творення республіканських армій можна розглядати в двох аспектах: в республіканському і позареспубліканському. Позареспубліканський у свою чергу складається з імперського і європейського (чи ширше сказати світового) аспектів.

Республіканський аспект явно охоплює дві категорії діяльності: офіційну і *неофіційну*.

Проблема демонтажу імперії ставить перед світом питання: хто успадковує величезний атомний арсенал Советської імперії і як розпоряджатиметься ним?

Декларація про державний суверенітет України проголосила намір у майбутньому стати постійно нейтральною безядерною державою. Це майбутнє не можна розуміти так, що українська держава віддасть Україну і весь її народ на ласку озброєних атомною зброєю держав. Цілком очевидно, що наше національне прагнення відмовитися від атомної зброї означає одночасну відмову від такої зброї всіх інших атомних держав. Зрозуміло, що досягнути світового атомного розброєння не можливо за рік-два, а позаяк внутрі імперські процеси пов'язані з світовим і одностороннє розброєння Советського Союзу малоймовірно, то проблема будівництва українських республіканських збройних сил таким чином виявляється ув'язаною зі світовим процесами.

Для малих республік такої ув'язки майже немає. Вони можуть вийти, відокремитися з військово-промислового комплексу СРСР у скороченому вигляді: без атомної зброї. І, будучи озброєні звичайною зброєю, можуть стати повноправними членами світової співдружності незалежних держав. Не те у випадку з Україною. В Україні є великі поклади уранової руди і величезна військова промисловість, що виробляє військової продукції на 23 мільярди карбованців річно.

Україна не може вийти, відокремитися з імперського військово-промислового комплексу, вона претендує бути учасницею поділу його на військові потенціали республік. І позаяк Україна є учасниця виробництва атомного потенціалу, то вона не може відмовитися від нього раніше, ніж буде досягнуте всесвітнє атомне розбросня.

Отже, дивлячись на історичний розвиток подій, ми бачимо, що на п'ятому році перебудови демократизація поставила на порядок денний демонтаж імперії. Тому, військово-промисловий комплекс з проімперською верхівкою партократії налякалися розвалу імперії і вирішили втримати свої колонії силою, наприклад, недавнє застосування зброї у Литві, стріляючи їх всіх за допомогою так званого нового Союзного договору. На договорі та найновішій пастці-референдумі - демократизація спіткнулася, але зупинитися не може, бо не може стара система суспільно-виробничих відносин вивести економіку з кризи і нагодувати людей. Демократизацію спробували зупинити на тій стадії, коли вона приступила до розв'язування найболючішої проблеми - національної проблеми. Проте потреби економічного відновлення змушують переходити до свободи економічної діяльності, що з неминучістю веде до децентралізації. В умовах наростання національної свідомості ця децентралізація не може не вести до прагнення виходу з-під диктату дармоїдського центру та створення незалежних республік задля збереження національних багатств та підвищення матеріального добробуту своїх народів.

Зупинити процес демократизації неможливо. Він піде далі за той рубіж, на якому його спробували зупинити, а саме розширення прав республік у сфері військового будівництва.

Процес військової децентралізації, напевно почнеться військовою реформою. Імперський аспект її охоплює, по-перше, проблеми ядерних і звичайних озброєнь, по-друге, проблеми організації збройних сил і забезпечення їх життєдіяльності.

Як бути зі стратегічними атомними озброєннями?

Поділити поміж 15-ти союзними республіками? З огляду на принцип формальної рівності республік так і слід би вчинити. Проте враховуючи реальний стан речей, а саме: велику нестабільність державних структур в союзних республіках і явно їхній перехідний характер, небезпечно було б розпорозувати атомну зброю, атомна загроза, що збільшилась би з розподілом її поміж 15-ти республіками, штовхнула б Захід протидіяти

дезінтеграції ССРСР і тим самим Захід допомагав би російським проімперським силам у їхній боротьбі проти національно-визвольних сил, по-третє, більшість республік, власне кажучи не мають достатніх матеріальних підстав і претендувати на неї. Мабудь справедливо було б розподілити військовий атомний потенціал поміж кількома республіками, що мають найбільший промисловий потенціал, виробляють атомну зброю і мають достатній науковий та інженерський склад щоб належно виробляти й експлуатувати його та спроможні так відповідально заряджувати ним, щоб це викликало довіря в інших держав і не вело до зростання підозрілості й напруження поміж державами.

Можна й по іншому розпорядитися військовим атомним потенціалом: виділити його в окреме командування і підпорядкувати його міжреспубліканському комітетові оборони. Цей комітет - не теперішнє міністерство оборони, що підноситься над усіма республіками і жодній з них не підлягає, а такий, що створений договором республік між собою і всім їм підпорядкований в однаковій мірі. Паралельно з цим комітетом відбувається процес творення республіканських армій зі звичайним озброєнням. Міжреспубліканський (не надреспубліканський) комітет атомної стратегічної оборони існує протягом усього часу проведення відповідних міжнародних перетрактацій до того часу, коли всі атомні держави домовляться про знищення атомної зброї.

Цей варіант здається гіршим за перший, бо він хоча й гарантує атомну безпеку, але звужує можливості міжнародного маневру і по-друге, гальмуватиме можливе прискорення реалізації Деклярації про державний суверенітет України про безядерний нейтралітет.

Вище окреслені варіанти імперського аспекту реорганізації військового потенціалу ССРСР і створення республіканських збройних сил - це ніщо інше, як поле боротьби поміж імперською структурою та союзними республіками. Сили імперських структур в їхній потужній фінансовій базі та адміністративній і військовій владі. Слабкість їхня в тому, що вище згадана потужність душить економічний розвиток. Будучи потужними засобами в боротьбі супроти національно-визвольних прагнень республік за збереження себе як класи на вершині влади Ця потужність з точки зору інтересів суспільства є вже не перевага, а величезна слабкість. Сила імперської структури в тому, що підносячись над усіма республіками, вона всіх їх грабує через систему централізованого перерозподілу матеріальних цінностей. Слабкість її в тому що коли республіки почали укладати поміж собою дого-

вори в економічних справах, імперська надбудова почала виявляти свою непотрібність і повисати в повітрі. Сила республік витікає з неминучості переходу до децентралізованої ринкової економіки, що зменшуватиме фінансову базу імперії та поступового відкриття того факту, що на земній поверхні поряд з українською землею на півночі і сході лежать республіки Білорусія і Росія, а не якась Горбачовська республіка. В перспективі він буде керівником імперії, якої територія звужиться до площі Кремля.

Я не сумніваюся в перемозі республік над імперським Кремлем. Питання лише в тому, скільки триватиме змагання. Очевидячки, темпи військової реформи залежать від двох факторів або двох категорій діяльності: офіційної діяльності республік і неофіційної діяльності в республіці.

До офіційної діяльності республік належить діяльність їхніх верховних рад, парламентських комісій, парламентарів та урядів. Що більший тиск справлятимуть республіканські органи влади і управління на імперський уряд, то швидше вони примусять піти на військову реформу і децентралізацію.

Щодо України можна припустити варіанти реформи, за якою в Генеральному штабі міністерства оборони Советського Союзу створюють Південно-Західне командування з центром в Києві. Йому підпорядковують Прикарпатський, Київський і Одеський військові округи. Це командування перебирає під свою оруду всі роди військ і всі види озброєнь і бере на себе відповідальність за захист цілої території України та обов'язок гаранта недоторкальності південних і західних кордонів республіки. Це командування підлягає поряд з Міністерством оборони СССР також Верховній Раді України, яка через уряд республіки забезпечує житлом, їжею та всім розкватировану на Україні армію з родинами військовослужбовців та опікується військовими пенсіонерами.

В діяльності Верховної Ради України в справі творення республіканських збройних сил на основі розташованих на Україні імперських сил очевидячки можливі три стадії.

Перша, Верховна Рада все-таки добивається того, що наші служать в тих казармах і військових частинах, що тепер є в Україні, а чужинці покидають українські казарми і переїжджають на свої батьківщини. На цій стадії відбувається українізація військовослужбовців строкової служби.

Друга. Відбувається на засаді добровільності заміна офіцерського складу військових частин, розташована в

Україні, на офіцерів громадян України, а офіцери-чужинці виїжджають до своїх батьківщин. В Україні створюється український офіцерський корпус, засновуються необхідні військові школи, відбувається поступовий перехід всієї військової служби на українську мову.

Третя. Південно-Західне командування Міністерства оборони СРСР законом Верховної Ради України перетворюється на Міністерство оборони України все підпорядковане йому військо виводиться з під влади імперії і переводиться на українське республіканське військо.

Здійснюється різне скорочення армії та поступовий перехід від мобілізації рекрутів до найму добровольців. Паралельно з приватизацією економіки здійснюється конверсія військової промисловости та виробництво предметів народного споживання.

Неофіційна діяльність в Україні у справі творення республіканських збройних сил. Тут бачу кілька напрямків вельми корисної праці. Діяльність комітетів солдатських матерів. Ця діяльність оперта на материнські почуття і турботи за своїх синів. Вона має величезний емоційний вплив і завдяки своїй щирості не залишає байдужою жодну людську душу.

Друга. Офіцерські комітети за створення української армії: через військову дисципліну, переслідування в радянській армії всього українофільського руху. Діяльність офіцерських комітетів ще не набула широких маштабів, але не має жодного сумніву в тому, що в міру загальної демократизації суспільства та зміцнення правових засад в діяльності держави, переслідування в армії українців за підтримку ідеї створення республіканської армії будуть зменшуватися, а рух за українську армію буде зміцнюватися.

Сьогодні цей рух стримується не відсутністю бажаючих служити в українській армії, а прагненням уникнути репресій за діяльність у напрямку створення української армії.

Третє. Пропаганда і агітація за створення української армії. Це велика різноманітна праця, що включає й проведення таких теоретичних конференцій як конференція 2 і 3 лютого 1991 року. Мета цих заходів полягає в тому, щоб зацікавити громадськість проблемою створення українських збройних сил і спонукати думати, які Україні потрібні збройні сили? співвідношення родів військ? організаційні засади? в чому суть українських військових традицій? які методи в сучасну пору можуть бути корисні для досягнення мети? тощо.

Необхідно розгорнути дискусію на цю тему через усі засоби масової інформації, щоб виявити кращі пропози-

ції й думки й готувати свідомість людей до наступних вимог у цьому питанні.

Знову ж як мусимо здавати собі справу з того факту, що і в наступні рік-два гострої політичної боротьби по між різними політичними силами на території України (в казармах у військових містечках, у містах) живе велика кількість людей зі зброєю в руках. Вони живі люди і під сірою шинелею мають людські душі. Вони придивляються до нас і формують своє ставлення до нас.

Тож нехай наша поведінка переконає їх, що ми не хочемо їм зла і що ми люди справедливі. Може не всі вони знають Божі заповіді, але в дійсності відповісти злом на добро вельми важко.

Будьмо справедливі і тоді ми доброзичливо і з християнським миром попрощаємося з чужинцями з імперської армії і не примножимо собі ворогів.

П. Шайда

М о л и т в а

Ой, ти краю мій коханий
Моя Україно,
Защо тебе розпинають
За яку провину ?

Чи згрішила перед Богом
Що Бог нас карає,
Що століттями в неволі
Марно пропадаєм ?

Чому голодом карає,
Чорнобилем лютим,
Чому в тюрми посилає
В кайдани закуті ?

Боже милий і єдиний
Змилуйся над нами,
Пошли волю Україні
І розкуй Кайдани !

Поверни нам поля рідні
І чистії ріки,
Щоби стали наші діти
Вільними на віки!

